

ANALIZA STANU OPRACOWANIA DOKUMENTÓW NORMALIZACYJNYCH ZWIĄZANYCH Z OBRONNOŚCIĄ I BEZPIECZEŃSTWEM PAŃSTWA

Henryk POPIEL

Wydział Cybernetyki WAT

Streszczenie. W artykule przedstawiono podstawy prawne prowadzenia działalności normalizacyjnej w obszarze obronności i bezpieczeństwa państwa. Scharakteryzowano wymagania w tym zakresie określone w: Ustawie z dnia 12 września 2002 r. o normalizacji, Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie działalności normalizacyjnej związanej z obronnością i bezpieczeństwem państwa, a także Decyzji nr 336/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 10 grudnia 2003 r. w sprawie powołania i organizacji służby normalizacyjnej. W dalszej części artykułu scharakteryzowano instytucje odpowiedzialne za opracowywanie dokumentów normalizacyjnych oraz dokonano analizy stanu opracowania Polskich Norm z dziedziny „obronność – wojskowość”, norm obronnych i podręczników normalizacji obronnej.

Słowa kluczowe: norma, standard, normalizacja.

Wstęp

Działalność normalizacyjna¹ związana z obronnością i bezpieczeństwem państwa była prowadzona w Polsce od dawna, jednak pierwsze dokumenty normalizacyjne z nią związane pojawiły się przed II wojną światową. Wtedy to powstało wiele dokumentów normalizacyjnych, do których należały m.in.: Wojskowe Polskie Normy (WPN), Wojskowe Branżowe Normy (WBN), załączniki specjalne do Polskich Norm i Norm Branżowych.

Wprowadzenie Ustawy o normalizacji z dnia 3 kwietnia 1993 r., a następnie zastępującej ją ustawy z dnia 12 września 2002, oprócz zmian w systemie normalizacji krajowej, wymusiło wiele zmian w systemie normalizacji związanej z obronnością i bezpieczeństwem państwa. Ustawa z 2002 roku określiła, że dokumentami normalizacyjnymi w obszarze obronności i bezpieczeństwa państwa są Polskie Normy z dziedziny „obronność – wojskowość” (PN-V) oraz Normy Obronne (NO). W związku z ustawą z 1993 roku Rada Ministrów 10 stycznia 1995 wydała zarządzenie, na mocy którego w Ministerstwie Obrony Narodowej dokonano przeglądu dotychczas opracowywanych dokumentów normalizacyjnych dotyczących

---

¹ Ustawa z dnia 12 września 2002 o normalizacji, art. 2, p. 2 **działalność normalizacyjną** definiuje jako działalność zmierzającą do uzyskania optymalnego, w danych okolicznościach, stopnia uporządkowania w określonym zakresie, poprzez ustalanie postanowień przeznaczonych do powszechnego i wielokrotnego stosowania, dotyczących istniejących lub mogących wystąpić problemów.

obronności i bezpieczeństwa państwa. W wyniku tego przeglądu wypracowano decyzje, które z tych dokumentów mogły być zastąpione Polskimi Normami lub Normami Obronnymi, a które unieważnione. Przeglądem objęto 290 dokumentów normalizacyjnych związanych z obronnością i bezpieczeństwem państwa, opracowanych przez byłe ośrodki normalizacyjne Ministerstwa Obrony Narodowej.

Podstawy prawne prowadzenia normalizacji w obszarze obronności i bezpieczeństwa państwa

Podstawę prawną prowadzonej obecnie działalności w tym obszarze stanowią następujące dokumenty:

1) Ustawa o normalizacji²

Ustawa, a szczególnie jej artykuł 8, daje delegację dla normalizacji obronnej. Stwierdza się w nim, że „w celu zapewnienia w obszarze normalizacji ochrony interesów państwa w zakresie obronności i bezpieczeństwa mogą być opracowywane, zatwierdzane i wycofywane, przez inne niż Polski Komitet Normalizacyjny jednostki, dokumenty normalizacyjne, w tym Normy Obronne”. W dalszej części artykuł 8 nakłada na Radę Ministrów obowiązek określenia, w drodze rozporządzenia, w celu zapewnienia w obszarze normalizacji ochrony interesów państwa w zakresie obronności i bezpieczeństwa:

- a) sposobu organizacji i prowadzenia przez Polski Komitet Normalizacyjny oraz ministra obrony narodowej i ministra właściwego do spraw wewnętrznych normalizacji związanej z obronnością i bezpieczeństwem państwa;
- b) rodzajów dokumentów normalizacyjnych dotyczących obronności i bezpieczeństwa państwa;
- c) trybu opracowywania, zatwierdzania i stosowania dokumentów normalizacyjnych dotyczących obronności i bezpieczeństwa państwa, w tym Norm Obronnych, w zakresie, który nie może być ujęty w Polskich Normach;
- d) trybu zatwierdzania i wprowadzania do stosowania zagranicznych dokumentów normalizacyjnych dotyczących obronności i bezpieczeństwa państwa.

2) Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie działalności normalizacyjnej związanej z obronnością i bezpieczeństwem państwa³

Rozporządzenie określa sposób organizacji i prowadzenia przez Polski Komitet Normalizacyjny normalizacji związanej z obronnością i bezpieczeństwem państwa. Działalność ta obejmuje przedsięwzięcia mające na celu⁴:

- a) uwzględnianie potrzeb obronności i bezpieczeństwa państwa w Polskich Normach;

² Ustawa z dnia 12 września 2002 r. o normalizacji (Dz.U. z 2002 r. Nr 169, poz. 1386 z późn. zm.).

³ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie działalności normalizacyjnej związanej z obronnością i bezpieczeństwem państwa (Dz.U. z 2002 r. Nr 239, poz. 2037 i 2038).

⁴ Ibidem § 2.1.

- b) opracowywanie Polskich Norm z dziedziny „obronność – wojskowość” oznaczonych symbolem PN-V⁵;
- c) nadawanie numerów i rejestrowanie opracowywanych dokumentów normalizacyjnych w porozumieniu ze służbą normalizacyjną właściwego ministra. Przedsięwzięcia mające na celu uwzględnianie potrzeb obronności i bezpieczeństwa państwa PKN realizuje w szczególności przez:
  - a) uwzględnianie w składach Komitetów Technicznych specjalistów zgłoszonych przez zainteresowanych ministrów;
  - b) powoływanie, z inicjatywy zainteresowanych ministrów, Komitetów Technicznych w zakresach tematycznych dotyczących obronności i bezpieczeństwa państwa;
  - c) powierzanie, w drodze umowy, wskazanym przez zainteresowanych ministrów jednostkom organizacyjnym prowadzenia sekretariatów Komitetów Technicznych.

Służby normalizacyjne powołane przez ministra obrony narodowej oraz ministra właściwego do spraw wewnętrznych zgodnie z § 3 ww. rozporządzenia prowadzą sprawy związane z: organizowaniem działalności normalizacyjnej w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa; programowaniem i planowaniem prac normalizacyjnych w zakresie związanym z obronnością i bezpieczeństwem państwa; opiniowaniem projektów opracowywanych dokumentów normalizacyjnych: PN-V, NO i Podręczników Normalizacji Obronnej (PDNO); opiniowaniem wniosków o zezwolenie na odstąpienie od obowiązku stosowania NO i PDNO, w całości lub w części; wprowadzaniem obowiązku stosowania NO i PDNO i przestrzeganiem obowiązku ich stosowania; badaniem stosowania dokumentów normalizacyjnych takich jak PN-V, NO i PDNO; informowaniem właściwego ministra o działalności normalizacyjnej; rozpowszechnianiem i udostępnianiem dokumentów normalizacyjnych takich jak NO i PDNO; obowiązkiem stosowania dokumentów normalizacyjnych nałożonym w drodze umowy; prowadzeniem działalności szkoleniowej w zakresie normalizacji związanej z obronnością i bezpieczeństwem państwa.

Służba normalizacyjna ministra obrony narodowej zgodnie z ww. rozporządzeniem prowadzi także sprawy związane z: występowaniem za granicą w sprawach normalizacji dotyczącej obronności oraz w porozumieniu ze służbą normalizacyjną ministra właściwego do spraw wewnętrznych w sprawach normalizacji dotyczącej bezpieczeństwa państwa; wprowadzaniem do stosowania zagranicznych dokumentów normalizacyjnych związanych z obronnością i bezpieczeństwem państwa; udostępnianiem poza podległe ministrowi obrony narodowej komórki organizacyjne oraz podległe lub nadzorowane jednostki organizacyjne

⁵ Od 2008 r. Polskie Normy PN-V mogą dotyczyć również bezpieczeństwa powszechnego i ochrony ludności.

zagranicznych dokumentów normalizacyjnych, na zasadach ustalonych między zainteresowanymi.

Paragraf 5 omawianego rozporządzenia określa rodzaje dokumentów normalizacyjnych związanych z obronnością i bezpieczeństwem państwa. Są to:

- a) Polskie Normy z dziedziny „obronność — wojskowość”, oznaczane symbolem „PN-V”;
- b) Normy Obronne, oznaczane symbolem „NO”;
- c) podręczniki normalizacji obronnej, oznaczane symbolem „PDNO”;
- d) prace analityczno-badawcze, oznaczane symbolem „AB”.

Dokumenty normalizacyjne wyszczególnione w pozycjach a-d są opracowywane zgodnie z Regulami Prac Normalizacyjnych w resorcie obrony narodowej (RPNO) oraz ogólnymi zasadami określonymi w Polskich Normach (PN), dotyczącymi podstaw i metodyki prac normalizacyjnych, jednak z pewnymi zmianami, które dotyczą wyeliminowania ankiety powszechnej w procedurach opracowywania tych dokumentów, jak również szaty graficznej i zawartości niektórych części NO.

Do opracowywania NO, PDNO i realizacji prac analityczno-badawczych zainteresowani ministrowie⁶ mogą powołać, każdy we własnym zakresie, inne organy niż komitety techniczne.

Z uwagi na znaczny obszar, który zajmuje problematyka związana z obronnością i bezpieczeństwem państwa w całokształcie działalności PKN, wydzielono w Polskich Normach dziedzinę normalizacji pod nazwą „obronność – wojskowość”, którą oznaczono literą „V” (znajduje ona swoje odniesienie w numeracji normy jako PN-V). Normy z tej dziedziny normalizacji opracowywane są w Komitetach Technicznych, które zostały powołane z inicjatywy ministrów obrony narodowej oraz przemysłu i handlu:

- a) na wniosek ministra obrony narodowej – Komitet Techniczny Nr 176 ds. Techniki Wojskowej i Zaopatrzenia z sekretariatem w Wojskowym Centrum Normalizacji Jakości i Kodyfikacji;
- b) na wniosek ministra przemysłu i handlu – Komitet Techniczny Nr 177 ds. Projektowania i Produkcji Uzbrojenia i Sprzętu Wojskowego z sekretariatem w Instytucie Lotnictwa.

3) Decyzja Ministra Obrony Narodowej w sprawie powołania i organizacji służby normalizacyjnej⁷

Na podstawie artykułu 8 Ustawy z dnia 2 września 2002 o normalizacji oraz Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie działalności normalizacyjnej związanej z obronnością i bezpieczeństwem państwa,

⁶ W praktyce działalność taka prowadzona jest jedynie w Ministerstwie Obrony Narodowej.

⁷ Decyzja nr 336/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 10 grudnia 2003 r. w sprawie powołania i organizacji służby normalizacyjnej.

minister obrony narodowej wydał decyzję w sprawie powołania i organizacji służby normalizacyjnej. Decyzją tą powołał służbę normalizacyjną w resorcie obrony narodowej, której podstawowym elementem jest Wojskowe Centrum Normalizacji Jakości i Kodyfikacji (WCNJK), określił jej strukturę i zadania. WCNJK organizuje i koordynuje działalność służby normalizacyjnej, a także realizację zadań w zakresie badań, certyfikacji i oceny zgodności wyrobów obronnych oraz identyfikacji, klasyfikacji i kodyfikacji tych wyrobów, współdziałając w tym zakresie z komórkami organizacyjnymi Ministerstwa Obrony Narodowej (i jednostkami organizacyjnymi podległymi ministrowi obrony narodowej i przez niego nadzorowanymi, w tym przedsiębiorstwami państwowymi, dla których jest on organem założycielskim), służbą normalizacyjną podległą ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych, z Polskim Komitetem Normalizacyjnym, Polskim Centrum Akredytacji oraz Głównym Urzędem Statystycznym.

Do zadań WCNJK w szczególności w zakresie normalizacji należy m.in.:

- a) programowanie prac normalizacyjnych;
- b) opracowywanie norm w resorcie obrony narodowej;
- c) opracowywanie i przedstawianie ministrowi obrony narodowej do akceptacji reguł prac normalizacyjnych oraz procedur oceny i kwalifikacji, pod względem potrzeb obronności i bezpieczeństwa państwa, zagranicznych dokumentów normalizacyjnych;
- d) opracowywanie i opiniowanie projektów dokumentów normalizacyjnych oraz zagranicznych dokumentów normalizacyjnych dotyczących obronności i bezpieczeństwa państwa;
- e) przedstawianie ministrowi obrony narodowej do zatwierdzenia i wprowadzenia do stosowania w komórkach organizacyjnych oraz w jednostkach organizacyjnych dokumentów normalizacyjnych w postaci NO i PDNO;
- f) przestrzeganie obowiązku stosowania ww. dokumentów normalizacyjnych przez jednostki organizacyjne i podmioty zobowiązane do stosowania tych dokumentów;
- g) eksploatacja użytkowa normalizacyjnego systemu informatycznego.

Decyzją 336 minister obrony narodowej powołał Wojskowy Komitet Normalizacyjny, zwany dalej „Komitetem”, oraz określił jego skład i zadania. W myśl decyzji Komitet jest ciałem kolegialnym prowadzącym, za pośrednictwem podkomitetów, prace normalizacyjne w następujących zakresach tematycznych: wojska lądowe, siły powietrzne, marynarka wojenna, logistyka sił zbrojnych, połączone działania rodzajów sił zbrojnych, terminologia wojskowa. Do zadań Komitetu należy:

- a) opracowywanie projektów programów prac normalizacyjnych związanych z obronnością i bezpieczeństwem państwa,
- b) opracowywanie oraz uzgadnianie projektów NO i PDNO oraz zmian do nich, a także projektów prac analityczno-badawczych,

- c) wnioskowanie o zatwierdzanie i wprowadzanie do stosowania oraz wycofanie NO i PDNO oraz zmian do nich,
- d) badanie i ocenianie stosowania dokumentów normalizacyjnych dotyczących obronności i bezpieczeństwa państwa oraz przedstawianie odpowiednich, w tym zakresie, wniosków dyrektorowi Centrum,
- e) opiniowanie projektów aktów prawnych dotyczących działalności Wojskowego Komitetu Normalizacyjnego.

Podział odpowiedzialności za opracowanie dokumentów normalizacyjnych związanych z obronnością i bezpieczeństwem państwa

Dokumenty normalizacyjne z obszaru obronności i bezpieczeństwa państwa opracowują:

- 1) Komitet Techniczny 176 ds. Techniki Wojskowej i Zaopatrzenia opracowuje Polskie Normy z dziedziny „obronność – wojskowość” oraz Normy Obronne, ale tylko z dziedziny materiałowo-technicznej.
- 2) Wojskowy Komitet Normalizacyjny opracowuje Normy Obronne oraz Podręczniki Normalizacji Obronnej, ale tylko z obszaru proceduralnego, administracyjnego oraz terminologicznego.

Wymienione Komitety prowadzą również, w swoich obszarach odpowiedzialności, prace analityczno-badawcze.

Dokumenty normalizacyjne związane z obronnością i bezpieczeństwem państwa opracowywane są na podstawie następujących dokumentów metodycznych:

1. Polskie Normy – w oparciu o wytyczne metodyczne „dotyczące procedury opracowywania, aktualizacji i wycofywania PN”⁸, a także wytyczne metodyczne „dotyczące numeracji PN oraz oznaczenia identyfikującego normę wprowadzoną do PN i stopień zgodności”⁹;
2. Normy Obronne i Podręczniki Normalizacji Obronnej – w oparciu o reguły prac normalizacyjnych w resorcie obrony narodowej: RPNO-01, *Programowanie, opracowywanie, rozpowszechnianie i aktualizacja resortowych dokumentów normalizacyjnych*¹⁰; RPNO-02, *Struktura i redagowanie resortowych dokumentów normalizacyjnych*¹¹.

⁸ Wytyczne metodyczne nr 5/2000 dotyczące procedury opracowywania, aktualizacji i wycofywania PN, Wyd. PKN, Warszawa 2000.

⁹ Wytyczne metodyczne nr 1/1998 dotyczące numeracji Polskiej Normy oraz oznaczenia identyfikującego normę wprowadzoną do PN i stopień zgodności, Wyd. PKN, Warszawa 1998.

¹⁰ Reguły prac normalizacyjnych w resorcie obrony narodowej RPNO-01, *Programowanie, opracowywanie, rozpowszechnianie i aktualizacja resortowych dokumentów normalizacyjnych*, wyd. MON, Warszawa 2004.

¹¹ Reguły prac normalizacyjnych w resorcie obrony narodowej RPNO-02, *Struktura i redagowanie resortowych dokumentów normalizacyjnych*, wyd. MON, Warszawa 2004.

Dotychczasowy stan opracowania dokumentów normalizacyjnych związanych z obronnością i bezpieczeństwem państwa

Według stanu na 28 lutego 2018 roku aktualnie obowiązuje 901 Norm Obronnych, 42 Podręczniki Normalizacji Obronnej oraz 154 Polskie Normy z dziedziny „obronność – wojskowość”¹².

Najwięcej opracowanych Norm Obronnych dotyczy następujących grup tematycznych:

- grupa 91 – materiały pędne, smary i oleje – 139 norm,
- grupa 06 – niezawodność, jakość – 126 norm,
- grupa 02 – administrowanie, kierowanie, zarządzanie, dowodzenie – 91 norm,
- grupa 13 – amunicja i materiały wybuchowe – 82 normy,
- grupa 10 – uzbrojenie – 81 norm,
- grupa 07 – działania Marynarki Wojennej – 73 normy,
- grupa 19 – okręty, małe jednostki pływające, pontony i doki pływające – 50 norm,
- grupa 42 – sprzęt pożarniczy, ratunkowy i bezpieczeństwa – 35 norm,
- grupa 16 – elementy i urządzenia pomocnicze – 30 norm,
- grupa 23 – poduszki, pojazdy samochodowe i przyczepy – 24 normy,
- grupa 05 – działania Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej – 21 norm,
- grupa 58 – sprzęt łączności, wykrywania i promieniowania koherentnego – 19 norm.

Z wymienionych grup opracowano 771 NO, co stanowi 85,6% ogółu NO.

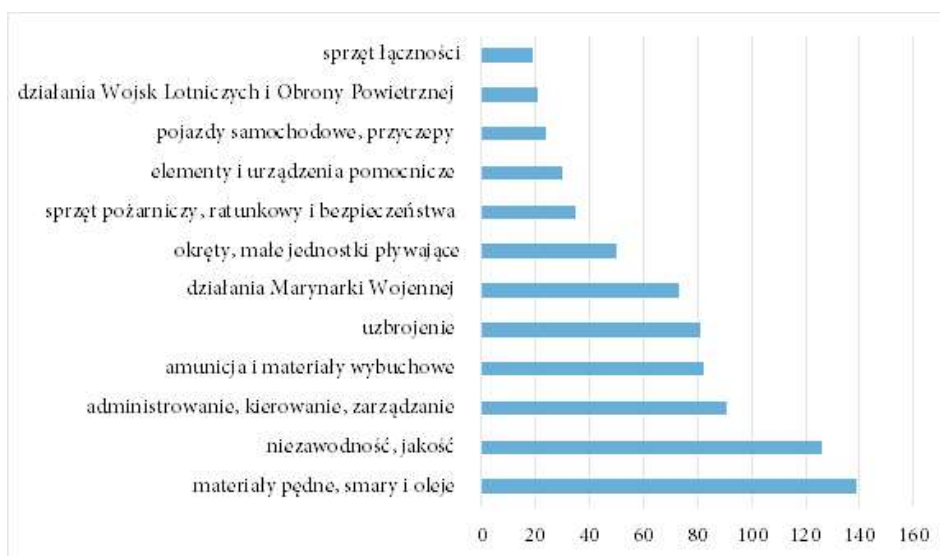
Spośród 901 opracowanych norm 706 dotyczy obszaru materiałowo-technicznego, natomiast 195 obszaru proceduralnego, administracyjnego lub terminologicznego.

Podręczniki Normalizacji Obronnej dotyczą:

- grupa 02 – administrowanie, kierowanie, zarządzanie, dowodzenie – 13 PDNO,
- grupa 05 – działania Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej – 1 PDNO,
- grupa 07 – działania Marynarki Wojennej – 22 PDNO,
- grupa 06 – niezawodność, jakość – 6 PDNO.

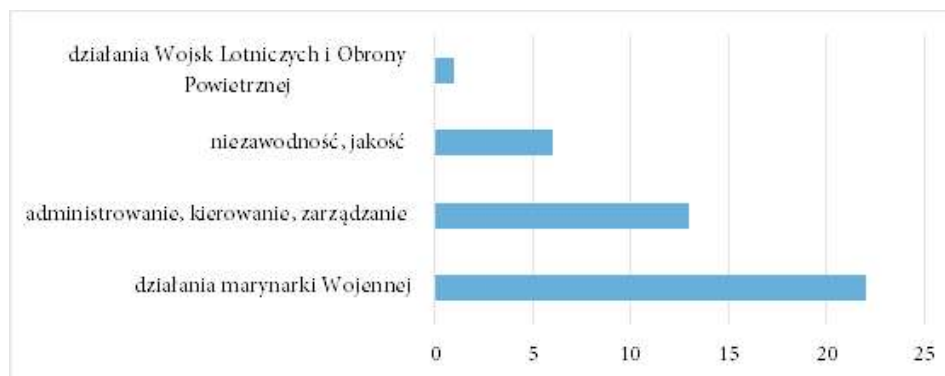
Komitet Techniczny 176 ds. Techniki i Zaopatrzenia opracował 154 Polskie Normy z dziedziny „obronność – wojskowość”. Sto trzynastie z nich to Polskie Normy własne, natomiast 41 to PN wprowadzające postanowienia zawarte w dokumentach standaryzacyjnych NATO.

¹² <http://wcnjk.wp.mil.pl/pl/15.html#k6> (data wejścia 27.03.2018).

Wykres 1. Normy Obronne według grup tematycznych

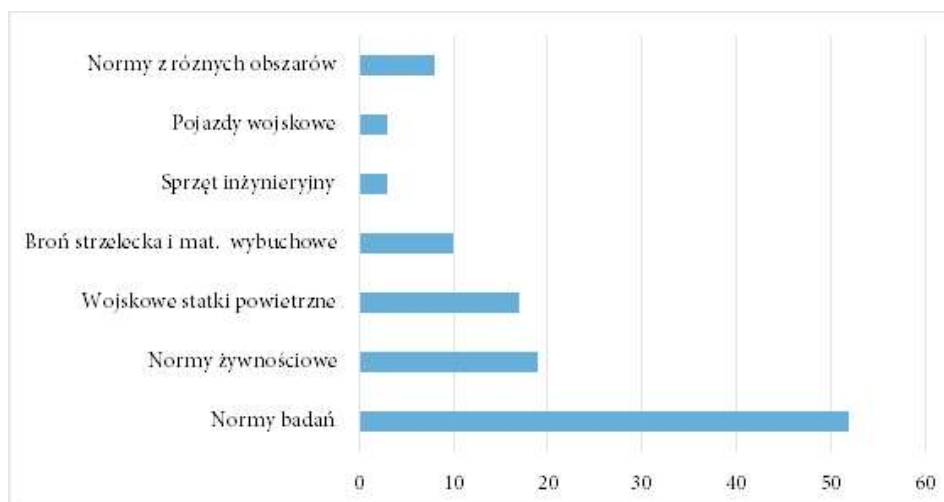
Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://wcnjk.wp.mil.pl/pl/15.html#k6>
(data dostępu 27.03.2018)

Wykres 2. PDNO według grup tematycznych

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://wcnjk.wp.mil.pl/pl/15.html#k6>
(data dostępu 27.03.2018)

Wykres 3. PN według grup tematycznych

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://wcnjk.wp.mil.pl/pl/15.html#k6>
(data dostępu 27.03.2018)

Zakończenie

W zakresie działalności normalizacyjnej związanej z obronnością i bezpieczeństwem państwa opracowywanych jest wiele dokumentów normalizacyjnych. Są to Polskie Normy z dziedziny „obronność – wojskowość”, Normy Obronne oraz Podręczniki Normalizacji Obronnej. Łącznie według stanu na 27.03.2018 opracowanych jest 1097 wymienionych dokumentów.

Chociaż w NATO przyjęto generalną zasadę, że nie opracowuje się dokumentów normalizacyjnych na wyroby, na które są opracowane standardy ISO, to i tak w obszarze obronności i bezpieczeństwa państwa opracowywanych jest wiele dokumentów normalizacyjnych.

Duża liczba dokumentów normalizacyjnych w obszarze proceduralnym, administracyjnym i terminologicznym (195 Norm Obronnych i 42 Podręczniki Normalizacji Obronnej) wynika z faktu, że w NATO jest to obszar działalności, któremu poświęca się wiele uwagi, a który do 1993 roku był inaczej postrzegany w Polsce niż w tej organizacji.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Decyzja nr 336/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 10 grudnia 2003 r. w sprawie powołania i organizacji służby normalizacyjnej.
- [2] <http://wcnjk.wp.mil.pl/pl/15.html#k6> (data dostępu 27.03.2018)
- [3] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie działalności normalizacyjnej związanej z obronnością i bezpieczeństwem państwa, Dz.U. z 2002 r. Nr 239, poz. 2037 i 2038.
- [4] Reguły prac normalizacyjnych w resorcie obrony narodowej RPNO-01, *Programowanie, opracowywanie, rozpowszechnianie i aktualizacja resortowych dokumentów normalizacyjnych*, Wyd. MON, Warszawa 2004.
- [5] Reguły prac normalizacyjnych w resorcie obrony narodowej RPNO-02, *Struktura i redagowanie resortowych dokumentów normalizacyjnych*, Wyd. MON, Warszawa 2004.
- [6] Ustawa z dnia 2 września 2002 r. o normalizacji (Dz.U. z 2002 r. Nr 169, poz. 1386 z późn. zm.).
- [7] Wytyczne metodyczne nr 1/1998 dotyczące numeracji Polskiej Normy oraz oznaczenia identyfikującego normę wprowadzoną do PN i stopień zgodności, Wyd. PKN, Warszawa 1998.
- [8] Wytyczne metodyczne nr 5/2000 dotyczące procedury opracowywania, aktualizacji i wycofywania PN, Wyd. PKN, Warszawa 2000.

THE ANALYSIS OF THE STANDARDIZING DOCUMENTS RELATING TO DEFENCE AND NATIONAL SECURITY

Abstract: The article presents the legal bases for activities in the area of State's defence and security. This includes the requirements in the area determined by the Act on Standardization from 12 September 2002, by the Council of Ministers' Decree from 23 December 2002, as well as the Minister's of National Defence Decision from 10 December 2003 on creating and organization of the Standardization Service, what have been characterized. Part of the research also focuses on the institutional responsibility for working out the Standardization documents. What have been characterized and analysed, and exemplified by the present status of the Polish Standards within the area of "Defence, Military", with the Defence Standards and Manuals of Defence Standardization.

Keywords: norm, standard, standardization.